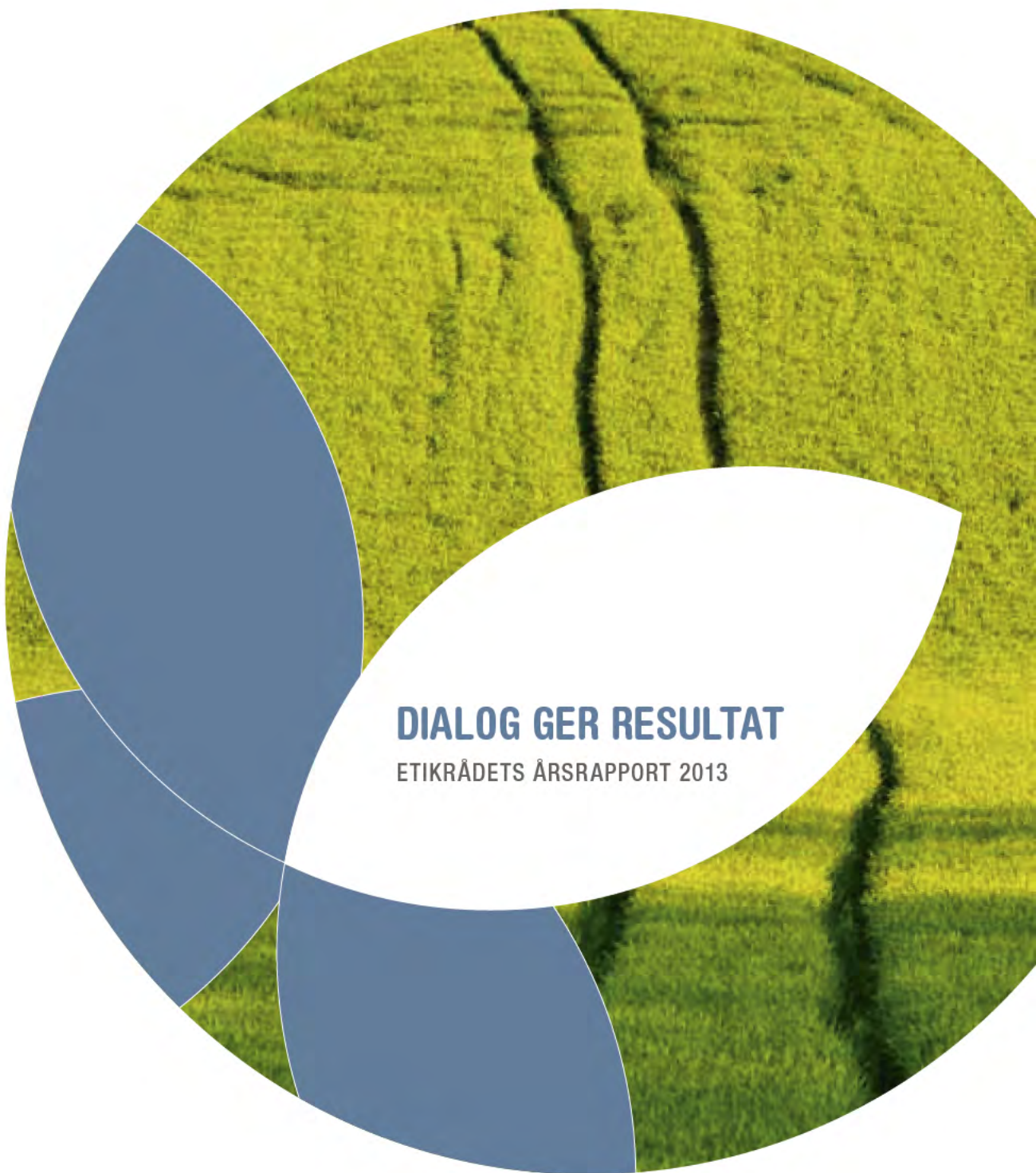

DIALOG GER RESULTAT

ETIKRÅDETS ÅRSRAPPORT 2013

INNEHÅLL

s.2

ORDFÖRANDE HAR ORDET

När jag blickar tillbaka på dessa år är jag stolt över hur mycket Etikrådet har åstadkommit genom dialoger och samarbeten.

s.6

BOLAGSDIALOGER

Från och med 2014 inför Etikrådet tidsbegränsning på de reaktiva dialogerna.

s.10

FÖREBYGGANDE DIALOGER

Etikrådet har sedan 2011 haft fokus på gruvindustrin och branschens hållbarhetsutmaningar.

s.18

RAPPORT FRÅN SYDAFRIKA

I samband med att Etikrådet deltog på PRI:s årliga konferens i Sydafrika, besökte Etikrådet även ett flertal bolag.

ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS

ETT SAMARBETE MELLAN FÖRSTA,
ANDRA, TREDJE OCH FJÄRDE AP-FONDEN

s.20

ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS

INNEHÅLL

ÅRET I KORTHET	1
ORDFÖRANDE HAR ORDET	2
OM ETIKRÅDET	
- Kort om Etikrådet	4
- Historisk tillbakablick	5
BOLAGSDIALOGER	
- Ständigt flöde av dialoger	6
- Ett axplock av dialoger under året	7
FÖREBYGGANDE ARBETE	
- Antikorrupcion	10
- Global uppvärmning	11
- Mänskliga rättigheter och miljö	12
- Läkemedelsbranschen	14
- Telekombranschen	16
- Gruvbranschen	17
RAPPORT FRÅN SYDAFRIKA	18
ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS	20
ETIKRÅDETS LEDAMÖTER	22

ÅRET I KORTHET

Etikrådet har under 2013 fört förebyggande och reaktiva ägardialoger om bland annat mänskliga rättigheter, miljö och korruption med drygt 230 globalt verksamma bolag i olika branscher.

2013

DRYGT 230 BOLAG

Etikrådet har fört förebyggande och reaktiva ägardialoger med 133 bolag spridda över hela världen. I många fall handlar dialogen om mer än ett hållbarhetsområde. Etikrådets tjänsteleverantörer har också för AP-fondernas och andra kunders räkning fört dialog med 101 bolag.

EXEMPEL PÅ BOLAG DÄR MÅL HAR UPPNÅTTS

Fyra bolag som kopplats till kränkningar av konventioner, amerikanska AES, japanska Toyota samt de franska bolagen Alstom och Veolia Environment, har vidtagit åtgärder i linje med de krav som Etikrådet har ställt. Därmed avslutas dialogerna samtidigt som Etikrådets bevakning av bolagen fortsätter. Dessa bolag är exempel på dialoger som pågått under flera års tid. Att Etikrådet och andra investerare har varit uthålliga och fortsatt driva dialogen har varit en avgörande faktor för att uppnå en förbättring hos bolagen.

FÖREBYGGANDE INITIATIV OCH SAMARBETEN

Förebyggande initiativ, ofta i samarbete med andra internationella investerare, är en viktig del av Etikrådets strävan att påverka bolag till ett ansvarsfullt företagande. Att detta kan vara ett effektivt sätt att påverka bolag till mer ansvarsfullt företagande är Etikrådets gruvprojekt ett exempel på. Telekom och läkemedelsindustrin är två andra branscher som Etikrådet specialgranskat 2013.

REKOMMENDATION OM AVYTTRING

AP-fonderna har under 2013, på Etikrådets rekommendation, avyttrat fyra bolag kopplade till kränkningar av internationella konventioner. Bolagen är Walmart, Freeport McMoRan, Incitec Pivot och Potash. Bolagen rekommenderades för avyttring efter att Etikrådet bedömde att fortsatta dialoger inte hade varit meningsfulla.

ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS UTVECKLAS

Etikrådet har under året genomfört en översyn av sin arbetsprocess. Det arbetet har resulterat i en mer dynamisk arbetsmodell för reaktiva och förebyggande ägardialoger med bolag. Den nya processen har implementerats gradvis under 2013.

ÅRLIG RAPPORTERING

Etikrådets arbete redovisas årligen i Etikrådets årsrapport och på www.etikradetapfonderna.se samt i AP-fondernas ägar rapporter och årsredovisningar.

ENGAGEMANG

ENGAGEMANG PER HÅLLBARHETSOMRÅDE

TOTALT 276

ENGAGEMANG PER BRANSCH

TOTALT 133 BOLAG

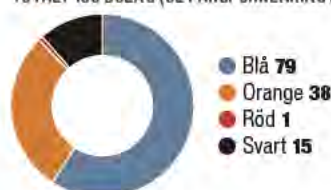
ENGAGEMANG PER REGION

BOLAGENS HEMVIST, TOTALT 133 BOLAG

STATUS PÅ 2013 ÅRS DIALOGER VID UTGÅNGEN AV ÅRET

TOTALT 133 BOLAG (SE FÄRGFÖRKLARING PÅ SIDAN 6)

ETIKRÅDETS ENGAGEMANG GENOM TJÄNSTELEVERANTÖRER

111 INCIDENTER, 101 BOLAG

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Ingen tidsbegränsning har funnits för Etikrådets reaktiva dialoger sedan starten 2007. Det ändrar vi på nu. En reaktiv dialog kommer från och med 2014 pågå i högst fyra år. Etikrådet inför även en flexiblare målbeskrivning för att på så sätt kunna hantera bolag där problematiken som diskuteras hamnar i en gråzon.

Förändringarna i Etikrådets arbetssätt görs mot bakgrund av att vissa dialoger har kunnat pågå i många år utan tidsbegränsning. Det har varit resurskrävande och också något som vi flera gånger har kritiserats för. Ett exempel på en resurskrävande dialog är dialogen med Walmart som vi var engagerade i under sju år, men som vi under 2013 avslutade och samtidigt rekommenderade respektive AP-fond att utesluta. Vi nådde inte målet med vår dialog, och bedömde chanserna att nå hela vägen som alltför små för att det skulle vara meningsfullt att fortsätta lägga ytterligare resurser på den dialogen.

DIALOGPROCESSEN UTVECKLAS

Etikrådet har tidigare satt upp strikta mål för de reaktiva dialogerna och har varit villiga att fortsätta dem med respektive bolag, så länge vi har bedömt att vi kan göra skillnad och påverka bolagen i en positiv riktning.

Vi har dock insett att det är svårt att hålla fast vid strikta mål för en dialog, eftersom verkligheten sällan är svart eller vit. Istället hamnar frågeställningarna ibland i en gråzon. Nya problem kan dyka upp under dialogens gång medan andra problem blir lösta. Vi har därför känt behovet av en mer flexibel arbetsmodell som tar höjd för förändringar över tid.

Etikrådets nya dialogprocess kommer att innebära att vi ökar transparensen kring våra förebyggande och reaktiva dialoger, vilket har efterfrågats av bland annat frivilligorganisationer. I denna årsrapport beskriver vi ett antal dialoger som vi har haft under året utifrån en färgskala: blått, orange, rött och svart. De dialoger där kränkning av en konvention är verifierad utgör så kallade röda dialoger och det är dessa dialoger som kommer att tidsbegränsas till fyra år. Under 2013 avslutade vi flera röda dialoger, vilket innebär att vid slutet av året hade vi ett fåtal pågående röda dialoger. Etikrådet för kontinuerligt dialoger och inleder löpande nya dialoger med bolag. Årets rapport ger en ögonblicksbild över statusen på dialogerna vid utgången av 2013. Den nya dialogprocessen och färgkodningen beskrivs mer på sidan 6.

ÅTTA REAKTIVA DIALOGER AVSLUTADE

Under året avslutades bland annat åtta reaktiva dialoger, som pågått under flera år. Dialogerna med AES, Toyota, Alstom och Veolia avslutades då målen som satts var uppfyllda. Därtill avslutades, dialogerna med Walmart, Freeport McMoRan, Incitec Pivot och Potash, eftersom Etikrådet bedömde att fortsatta dialoger inte var meningsfulla och rekommenderade därför AP-fonderna att utesluta bolagen, vilket samtliga fonder gjorde.

När AP-fonderna startade Etikrådet 2007, fokuserade vi enbart på bolag där problem i verksamheterna kunde kopplas till kränkningar av konventioner som Sverige hade undertecknat. Vi insåg dock snabbt att när kränkningar sker, är bolaget i fråga sällan ensamt om att ha svaga policyer och rutiner kring

det aktuella problemområdet (mänskliga rättigheter, korruption eller miljö). Istället är risken stor att deras branschkollegor har liknande problem. Etikrådet har därför under årens lopp lagt allt mer fokus på förebyggande bolagsdialoger med en större grupp företag i samma bransch. När ett bolag tar ökat ansvar, får det ofta ringar på vattnet genom att fler bolag följer efter.

Vårt förebyggande arbete har visat sig vara ett framgångsrikt koncept och vi kan konstatera att förebyggande dialoger gör skillnad. Vi har sett många exempel på att bolag tagit till sig Etikrådets synpunkter och förbättrat sitt hållbarhetsarbete, vilket är glädjande. Etikrådet inledde under 2013 ett antal nya förebyggande initiativ för olika branscher och problemområden.

När allt fler bolag lägger tillverkning och inköp från leverantörer i lågkostnadsländer, är kontrollen över leverantörskedjan viktig. Etikrådet har därför inlett ett förebyggande arbete rörande läkemedelsindustrin och utsläpp av aktiva substanser i vatten, vilket kan orsaka att resistenta bakterier uppstår.

Telekomsektorn är en annan bransch med stora utmaningar, som Etikrådet fokuserade på under 2013. Samtidigt som det ur demokratiseringssynpunkt är viktigt att telekomoperatörer bedriver verksamhet i diktaturer, är det viktigt att bolagen hanterar frågor rörande yttrandefrihet, integritet och korruption på ett tillfredsställande sätt. Vi förde därför dialoger kring dessa frågor med flera bolag.

Under 2013 kom nya rapporter om fasansfulla olyckor i Bangladesh, där fabriker rasade samman till följd av bristfälliga konstruktioner och tusentals arbetare dödades. Vi kunde även läsa hemska rapporter om arbetare som blev innebrända till följd av låsta nödutgångar och bristfällig brandsäkerhet. Etikrådet stödjer ett initiativ riktat mot inköpare och producenter av textilier i Bangladesh med krav på att bolagen ska samverka för att öka säkerheten i landets textilfabriker.

Etikrådet stödjer också ett projekt i syfte att få bolag att producera och köpa certifierad palmolja. Palmolja är en råvara som ingår bland annat i kosmetika och livsmedel. På flera håll i världen skövlas regnskogar för att ge plats för palmoljaplantager, vilket förstör miljön och i vissa fall kränks också ursprungsfolks rättigheter.

FINNS DET ETT ETISKT FACIT?

Från tid till annan jämförs AP-fondernas investeringar med andra fondbolag och investerare och många gånger används listor med uteslutna bolag som ett etiskt facit. Men frågan är om det finns det ett universellt etiskt facit? Vems etik är i så fall rätt? Att göra jämförelser mellan olika fonders etiska arbete är inte enkelt och blir ofta som att jämföra äpplen med päron. Olika investerare har olika etiska värdegrunder och metoder för att hantera etiska frågor. Etikrådets arbete vilar på de konventioner som Sverige har skrivit under. Det innebär att fonderna till

**”NÄR ETT BOLAG TAR
ÖKAT ANSVAR FÅR
DET OFTA RINGAR
PÅ VATTNET GENOM
ATT FLER BOLAG
FÖLJER EFTER.”**

exempel inte har uteslutit tobaksbolag som en del andra fonder gjort, eftersom bolagens verksamhet i sig inte är ett brott mot internationella konventioner. Detta hindrar dock inte Etikrådet från att i förebyggande syfte engagera sig i dessa bolag för att adressera viktiga frågor såsom barnarbete och miljö, vilket bolagen måste hantera ansvarsfullt. Det innebär även att om ett enskilt tobaksbolag skulle bryta mot internationella konventioner, till exempel mänskliga rättigheter, skulle Etikrådet kunna rekommendera AP-fonderna att utesluta bolaget om en dialog inte varit framgångsrik. Men att utesluta tobaksbolagen enbart på grund av branschtillhörighet är inte grund nog, då verksamheten som de bedriver inte är ett brott mot internationella konventioner.

AVSLUTANDE ORD

I slutet av 2013 valde ett antal danska investerare att lämna PRI,¹ eftersom de inte var nöjda med hur organisationen har utvecklats sedan starten 2006. De anser att insynen och ägarstyrningen är bristfällig. Etikrådet håller med om en del av kritiken, men bedömer att fördelarna med att stödja PRI i dagsläget överväger bristerna. Etikrådet anser att samarbeten och erfarenhetsutbyten med andra PRI-medlemmar är värdefullt och att PRI är en viktig organisation för att driva utvecklingen av ansvarsfulla investeringar inom finansbranschen framåt.

Det har varit ett intensivt år som ordförande och jag vill passa på att tacka mina kollegor i Etikrådet. Styrkan i vårt arbete ligger i att alla bidrar med sina erfarenheter, lägger tid och resurser på att föra dialoger och initiativ framåt. Jag vill även tacka våra pensionsfunds kollegor i Sverige och utomlands som vi från tid till annan samarbetar med. Slutligen vill jag tacka för mig. Efter sju år i Etikrådet och två år som dess ordförande går jag vidare till nya utmaningar utanför AP-fondssfären och lämnar över ordföranderollen i Etikrådet till Fjärde AP-fonden. När jag blickar tillbaka på dessa år är jag stolt över hur mycket Etikrådet har åstadkommit genom dialoger och samarbeten. Etikrådet gör skillnad.

Stockholm i januari 2014,

Christina Kusoffsky Hillesöy

Christina Kusoffsky Hillesöy
Ordförande Etikrådet 2013

¹ PRI står för Principles for Responsible Investment – ett FN-initiativ riktat mot investerare och som Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden har undertecknat.

KORT OM ETIKRÅDET

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden är buffertfonder i det allmänna pensionssystemet. De fyra konkurrerande AP-fonderna fick 2001 samma uppdrag – att placera buffertkapitalet till största möjliga nytta för pensionssystemet och att långsiktigt skapa hög avkastning till låg risk. AP-fonderna ska ta hänsyn till etik och miljö, dock utan att göra avkall på det övergripande målet om hög avkastning.

Sedan 2007 samordnar Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden arbetet med miljö och etikfrågor via det gemensamma Etikrådet. Etikrådet ser som sin uppgift att verka för att bolag hanterar, utifrån den verksamhet de bedriver, relevanta hållbarhetsaspekter, att de har ändamålsenliga riktlinjer samt att de har styr- och uppföljningssystem som möjliggör att verksamheten bedrivs på ett så ansvarsfullt sätt som möjligt. Detta gör Etikrådet såväl genom att driva och delta i förebyggande initiativ som genom att verka för en positiv förändring i ett antal bolag som kopplas till kränkningar av internationella konventioner avseende miljö och mänskliga rättigheter.

VARJE AP-FOND FATTAR SINA EGNA INVESTERINGSBESLUT

Respektive AP-fond fattar egna beslut om sina investeringar. AP-fonderna konkurrerar med varandra och samråder därför inte med varandra om investeringsbeslut. Varje AP-fond har aktieinvesteringar i mellan 1 500 och 4 000 bolag, varav investeringarna i stor utsträckning görs genom så kallad indexförvaltning.

Indexförvaltning används ofta för att kostnadseffektivt få en exponering mot olika geografiska aktiemarknader, vilket leder till ägande i samtliga börsbolag som finns i ett specifikt aktieindex.

SAMARBETE KRING VÄRDEGRUND

Utifrån uppdraget har AP-fonderna utvecklat en gemensam värdegrund – att agera utifrån principerna om engagemang, agerande och förändring i syfte att göra skillnad. Som en del av det svenska pensionssystemet bygger AP-fonderna sina principer om engagemang, agerande och krav på förändring på samma värdegrund som den svenska staten. I denna värdegrund är demokrati, alla människors lika värde, den enskilda människans frihet och värdighet samt en hållbar utveckling centrala delar. Allt i enlighet med skrivningarna i den svenska regeringsformen. Tillsammans med den svenska statens värdegrund utgör de internationella konventionerna, som Sverige har undertecknat och Sveriges ställningstaganden i folkrättsliga frågor, väsentliga instrument för Etikrådet i dess arbete.

SAMARBETE FÖR ÖKAD BOLAGSPÅVERKAN

Etikrådet samarbetar kring bolag som finns i AP-fondernas noterade aktieportföljer, främst de utländska innehaven. Eftersom AP-fonderna är relativt små aktieägare i de globala bolagen, är behovet av att samverka med andra som störst i dessa innehav.

INTERNATIONELLT SAMARBETE ÄR VIKTIGT

Etikrådet samarbetar med internationella större investerare från andra länder, främst andra pensionsfonder, i syfte att dela erfarenheter och driva gemensamt påverkansarbete för att få ökad tyngd som ägare och lättare uppnå önskade resultat – förbättringar hos bolagen.

HISTORISK TILLBAKABLICK

Etikrådets arbete har sedan starten 2007 utvecklats från att främst ha varit reaktiva ägardialoger till att idag, i allt större utsträckning, arbeta med förebyggande ägardialoger i så kallade branschinitiativ. Etikrådet har gradvis under 2013 infört en mer flexibel dialogprocess och arbete för att öka transparensen kring de ägardialoger Etikrådet driver.

UTVECKLINGEN AV ETIKRÅDETS ARBETE

2007	ETIKRÅDET bildas.	FOKUS PÅ GENOMLYSNING av bolag rörande konventionsbrott samt reaktiva dialoger.		
2008	FÖRSTA ÅRSRAPPORTEN publiceras.	FÖRSTA RUNDABORDSSAMTALET med intresseorganisationer. Önskemål om tydligare syfte med dialoger lyfts fram.	REGERINGEN TILLSÄTTER en utredning (SOU 2008 "Etiken, miljön och pensionerna") om AP-fondernas arbete med miljö- och etikhänsyn. Ett par rekommendationer lämnas i utredningen, bland annat att AP-fonderna bör ha en tydligare värdegrund för sitt arbete, minska beroendet av en enskild etikonsult, bygga upp mer eget analysstöd för att kvalitetssäkra information från externa konsulter.	SAMARBETE med ett antal europeiska pensionsfonder påbörjas i syfte att dela erfarenheter och driva påverkansarbete ihop.
2009	EN NY GEMENSAM VÄRDEGRUND TAS FRAM av Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden inom ramen för Etikrådet.	ÅRSRAPPORTEN UTVECKLAS och inkluderar mål för dialoger samt hur dialogerna utvecklats under året.	ÖKAT FOKUS på förebyggande dialoger.	
2010	ETIKRÅDET ANSTÄLLER en generalsekreterare som blir ansvarig för det dagliga arbetet, kvalitets-säkring av analyser, bolagsdialoger och samarbeten med andra investerare.	ETIKRÅDET UPPHANDLAR fler tjänsteleverantörer för att minska beroendet av en enskild konsultfirma.	ETIKRÅDET TAR FRAM EN HEMSIDA i syfte att öka transparens och informationsgivning.	
2011 2012	ÖKAT FOKUS på förebyggande branschinitiativ.	ETT EXEMPEL på initiativ är gruvbranschen, där en analys genomförts inkluderande ett flertal bolag för att kartlägga hur bolagen arbetar i förhållande till branschens egna hållbarhetsprinciper.		
2013	ÖVERSYN AV ARBETSPROCESS och Etikrådet har därefter utvecklat sin arbetsmodell och infört en mer dynamisk kategorisering av processer för reaktiva och förebyggande dialoger.	EN TIDSGRÄNS för reaktiva bolagsdialoger införs från och med 2014.		

STÄNDIGT FLÖDE AV DIALOGER

Etikrådet har under 2013 fört ägardialoger med 133 bolag ofta rörande flera olika hållbarhetsområden. Denna kategorisering ger en ögonblicksbild av statusen på ägardialoger vid utgången av 2013.

→ BLÅ DIALOG

Förebyggande dialog som Etikrådet fört med ett bolag under året eller en dialog kring en inträffad incident som bolaget under året klaggjort och/eller adresserat på ett adekvat sätt. Totalt 79 bolag vid utgången av 2013.

→ ORANGE DIALOG

Dialog som Etikrådet fört under året med anledning av att en incident har inträffat eller där bolaget ingår i ett förebyggande projekt och där Etikrådet anser att bolaget har åtgärder kvar att vidta. Dialogen med detta bolag kommer därför att fortsätta. Totalt 38 bolag vid utgången av 2013.

→ RÖD DIALOG

Dialog med ett bolag där kränkning av en konvention är verifierad. Denna bolagsdialog är tidsbegränsad och bör maximalt pågå i fyra år. Om dialogen inte lett till förbättringar efter denna tid rekommenderar Etikrådet respektive AP-fond att avyttra bolaget. Ett bolag vid utgången av 2013.

→ SVARTA BOLAG

Bolag som Etikrådet har rekommenderat AP-fonderna att avyttra. Etikrådet undersöker årligen om den kränkning av internationella konventioner som var orsaken till avyttringen kvarstår. Totalt har Etikrådet rekommenderat AP-fonderna att avyttra 15 bolag sedan 2007. Samtliga rekommendationer har följts av fonderna.

EXEMPEL PÅ DIALOGER OCH DERAS STATUS VID UTGÅNGEN AV 2013

Alstom

Dialog gällande försäljning av tåg som används på spårvagnsförbindelse på Västbanken. Alstom sålde sin andel av denna verksamhet, varefter Etikrådet, som fört denna dialog under flera år, avslutade dialogen.

AES

Bolaget har arbetat fram policyer angående mänskliga rättigheter, varefter, Etikrådet, som fört denna dialog under flera år, avslutade dialogen.

Veolia

Kontrakt för underhåll av spårvägsförbindelse på Västbanken. Veolias andel är under avveckling, men lokala myndighetskrav fördröjer processen. Dialogen är avslutad.

Toyota Motor Corporation

Etikrådet inledde ägardialogen 2007 angående antifackligt agerande. Målen är i huvudsak uppfyllda. Dialogen är avslutad.

Wesfarmers

Bolaget har tidigare använt fosfat från Västsahara. Under 2012 slutade bolaget att köpa fosfat från Västsahara. Dialogen är avslutad.

Total

Total har avtal med Marocko gällande geologiska undersökningar utanför Västsaharas kust. Om undersökningarna övergår i prospektering och utvinning av olja skulle det kunna leda till brott mot internationell folkrätt.

Barrick Gold

Etikrådets dialog med bolaget rörande en policy kring utsläpp av gruvavfall i flodsystem är inte tillfredsställande.

Motorola Solutions

Levereras av övervakningsutrustning till Västbanken är ett brott mot internationell folkrätt. Dialog pågår.

Walmart Stores Inc.

Systematiska kränkningar av arbetsrätt. Bolaget visar inga större intentioner att ändra sitt beteende trots flera års dialog.

Freeport McMoRan Copper & Gold Inc.

Avyttrades på grund av risk för allvarlig negativ miljöpåverkan.

Incitec Pivot Ltd.

Bolaget köper fosfat från Västsahara och kan inte bevisa att det sker i västsaharianernas intresse.

Potash Corp.

Bolaget köper fosfat från Västsahara och kan inte bevisa att det sker i västsaharianernas intresse.

Ovanstående fyra bolag har Etikrådet under 2013 rekommenderat AP-fonderna att avyttra. Rekommendationen följdes och ingen av Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden har innehav i dessa bolag vid utgången av 2013.

Etikrådets arbetsprocess hanterar ett kontinuerligt flöde av ägardialoger med bolag. Dialoger som utvecklas på olika vis.

ETT AXPLOCK AV DIALOGER UNDER ÅRET

Etikrådet har under 2013 vidareutvecklat sin rapporteringsmodell för att öka transparensen kring de olika bolagsdialoger som Etikrådet har haft. Ägardialoger med bolag förs i förtroende och det är inte alltid möjligt att offentligt redogöra för dessa. Etikrådet värnar dock om transparens och vill i den mån det är möjligt offentliggöra delar av det arbete som bedrivs utan att riskera möjligheterna att uppnå målet med dialogen.

I STRID MED INTERNATIONELL HUMANITÄR RÄTT

Etikrådet har sedan 2010 fört en dialog med **MOTOROLA SOLUTIONS** med anledning av att bolaget har levererat skräddarsydd övervakningsutrustning till bosättningar på Västbanken, vilket strider mot internationell humanitär rätt. Målet för Etikrådets dialog med bolaget är att det ska upphöra att leverera övervakningssystem med tillhörande tjänster till bosättningar som ligger på ockuperad mark. Därtill har Etikrådet satt som mål att bolaget ska anta en bolagspolicy som förhindrar bolaget att överträda internationell humanitär rätt. Etikrådet har tillsammans med en amerikansk investerare lagt fram ett aktieägarförslag till Motorola Solutions årsstämma 2014. Förslaget till årsstämman innebär att bolaget ska göra en översyn av sin policy rörande mänskliga rättigheter och hur bolaget förhåller sig till bland annat fjärde Genèvekonventionen.

Etikrådet har sedan 2010 haft en dialog med **ALSTOM, S.A.** rörande försäljning av tåg till spårvagnsförbindelsen, Jerusalem Light Rail, som binder ihop västra Jerusalem och bosättningar på Västbanken, vilket kan kopplas till kränkning av fjärde Genèvekonventionen. Under 2013 sålde Alstom sin andel i spårvagnsprojektet och Etikrådet avslutade därmed dialogen. Alstom har dock kvar ett avtal om underhåll av tågen. Etikrådet har även fört en dialog med **VEOLIA ENVIRONMENT** sedan 2010 kring samma problemställning/projekt. Veolia har försökt att avveckla sin ägarandel, men avvecklingen har dragit ut på tiden till följd av att lokala myndigheter haft vissa invändningar och krav rörande köparen av ägarandelen. Etikrådet avslutade denna dialog under 2013, men kommer att fortsätta följa problemställningen.

KRÄNKNING AV URSRUGNSFOLKS RÄTTIGHETER

Etikrådet har under flera år fört en dialog med bolaget **AES CORPORATION** rörande kraftverksdammen Chan-75 i Panama. Byggnationen av denna kan kopplas till kränkning av ILO 169 om ursprungsfolks rättigheter. Kraftverksdammen fylldes 2011 under överinseende av bland annat statens ombudsman, myndigheter med ansvar för miljö och naturresurser samt lokala myndigheter. AES har arbetat med att lokalt ta fram policyer för mänskliga rättigheter anpassade efter respektive lands rättsliga struktur. Givet de utmaningar många länder har rörande implementeringen av ILO 169 i nationell lagstiftning, kan Etikrådet acceptera AES lokala policyer som ett fullgott alternativ till en koncernövergripande policy och avslutade därmed dialogen under 2013.

ANTIFACKLIGT AGERANDE

Etikrådet har sedan 2007 fört en dialog med **TOYOTA MOTOR CORPORATION** angående antifackligt agerande på ett dotterbolag i Filippinerna, i strid med ILO:s konvention om föreningsfrihet och skydd för rätten att organisera sig. Etikrådets målsättning med dialogen har varit att förmå bolaget att försäkra att oberoende fackföreningar får agera fritt samt att bolaget antar en koncernpolicy om föreningsfrihet för de anställda. Dialogen har lett till att dotterbolaget i Filippinerna nu respekterar rätten till föreningsfrihet och rätten att organisera sig. Målet om att bolaget ska anta en koncernpolicy om föreningsfrihet för de anställda har inte uppnåtts. Bolaget arbetar dock systematiskt med denna typ av frågor bland annat via "The Toyota Way" och inga nya liknande fall har inrapporterats. Därför är Etikrådets bedömning att bolaget ändå är att betrakta som ett blått bolag och avslutar därmed dialogen.

PRODUKTER SOM ANVÄNTS I ANNAT SYFTE

Etikrådet fick under året kännedom om att produkter från bolaget **HOSPIRA**, som säljer läkemedel såsom bedövningsmedel och narkospreparat, hade använts av amerikanska fängelser som delkomponent i giftsprutor vid avrättning. Etikrådet gjorde bedömningen att det var fråga om standardprodukter som i normala fall används inom sjukvård för att rädda liv, men att produkterna använts i annat syfte än vad de var ämnade för. En av Etikrådets samarbetspartner i Europa hade redan en pågående dialog med Hospira och bolaget hade börjat agera på denna dialog. Även Etikrådet kontaktade Hospira, som meddelade att de hade tagit avstånd från att deras läkemedel användes vid avrättningar i USA. Bolaget har vidtagit åtgärder i sitt distributionssystem till apotek och andra instanser, vilket innebär att dessa läkemedel inte längre kan köpas av amerikanska fängelser.

ALLVARLIG NEGATIV MILJÖPÅVERKAN

Etikrådet rekommenderade AP-fonderna att avyttra **FREEPORT MCMORAN COPPER & GOLD** under 2013 eftersom bolaget, genom sin gruvdrift i Grasberggruvan i Indonesien, kopplas till allvarlig negativ miljöpåverkan i strid med FN:s konvention om biologisk mångfald. Grasberggruvan släpper ut stora mängder gruvavfall i en närbelägen flod. Etikrådet hade sedan 2007 fört en dialog med bolaget med målsättning om att förmå Freeport att vidta åtgärder för att förhindra framtida kränkningar. Bolaget har varit tydligt med att det vill ha kvar möjligheten att släppa ut avfall i floder. Etikrådets bedömning var således att en fortsatt dialog med Freeport inte var meningsfull och att det finns risk för nya kränkningar, då bolaget inte utesluter möjligheten att i framtida projekt använda sig av den kontroversiella avfallsmetoden.

SHELLS ARBETE MED UNEP:S RAPPORT

Etikrådet besökte hösten 2012² Shell Petroleum Development Company of Nigeria (SPDC) och anläggningarna i Nigerdeltat², som ägs till 30 procent av **SHELL** för att följa upp bolagets arbete med UNEP:s³ rapport och de åtgärder rapporten föreslog. Under 2013 har Etikrådet fortsatt sin dialog med Shell om Nigerdeltat. Shell planerar att flytta den oljeledning som går igenom området och som inte kan saneras till följd av att den kontinuerligt utsätts för omfattande sabotage och stöld, vilket resulterar i ny förorening av mark och vatten. Risker finns dock att även den nya oljeledningen kommer att utsättas för sabotage och stöld. Under 2013 har SPDC sålt av en del mindre tillgångar i Nigerdeltat. Etikrådet kommer att fortsätta sin dialog med Shell kring uppföljningen av UNEP-rapporten.

SYSTEMATISKA KRÄNKNINGAR AV ARBETSTAGARNAS RÄTTIGHETER

Etikrådet rekommenderade AP-fonderna att avyttra **WALMART STORES** under 2013 på grund av att bolaget i sin amerikanska verksamhet kopplas till systematiska kränkningar av arbetstagarnas rättigheter i strid med ILO:s kärnkonvention om arbetsvillkor. Etikrådet inledde dialogen 2007 med målsättningen att Walmart skulle anta koncernövergripande policyer och riktlinjer rörande arbetstagarnas rättigheter, så att dessa överensstämmer med internationella riktlinjer gällande rätten till både kollektiva löneförhandlingar och att bilda fackföreningar. Syftet var även att Walmart skulle införa ett trovärdigt uppföljningssystem. Etikrådet bedömde under 2013 att en fortsatt dialog inte längre var meningsfull, då förbättringsåtgärderna från bolaget för att adressera kränkningarna är för svaga.

VÄSTSAHARA – ICKE-SJÄLVSTYRANDE OMRÅDEN SOM SKA AVKOLONISERAS

Västsahara är sedan 1975 ockuperat av Marocko och står på FN:s lista över icke-självstyrande områden som ska avkoloniseras. FN:s rättschef slog i januari 2002 fast att utvinning av naturresurser i Västsahara mot den västsahariska befolkningens vilja skulle vara i strid med FN:s konvention för medborgerliga och politiska rättigheter samt FN-konventionen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter⁴. Etikrådet har fört dialog med ett flertal bolag som köper fosfat från ett marockanskt bolag, som bryter fosfat i Västsahara. Målsättningen är att bolagen ska upphöra med inköpen av fosfat, eller bevisa att utvinningen genomförs i enlighet med den västsahariska befolkningens intressen och önskemål, i linje med FN-utlåtandet från 2002. Etikrådet har fört en dialog med bolagen sedan 2009, och dessförinnan bevakades frågan via Etikrådets etikonsult. **FMC CORP** slutade köpa fosfat från Västsahara 2010. **WESFARMERS** har utvecklat en ny teknik som innebär att de inte behöver köpa fosfat från Västsahara, och har sedan 2012 inte köpt fosfat därifrån. Etikrådet rekommenderade AP-fonderna att avyttra **INCITEC PIVOT LTD** och **POTASH CORP** under 2013, eftersom bolagen inte har aviserat att de inom en snar framtid kommer att sluta köpa fosfat från Västsahara. De har därtill inte kunnat bevisa att fosfatutvinningen sker i västsahariernas intressen och önskemål.

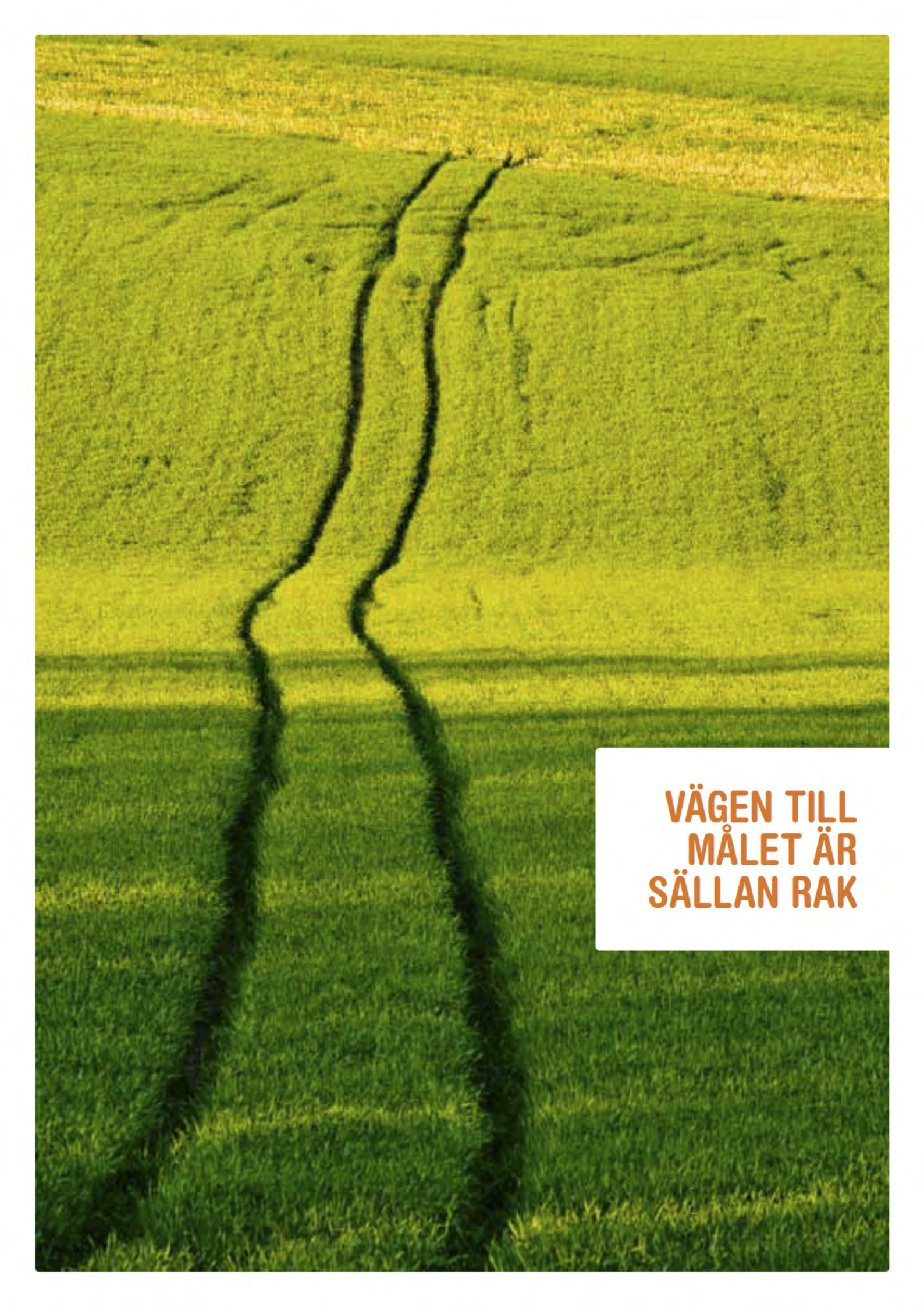
Etikrådet har fört en dialog med oljebolaget **TOTAL**, som har ett avtal med den marockanska staten om att göra så kallad rekognoscering (geologisk undersökning) efter olja i havet utanför den västsahariska kusten. FN:s säkerhetsråd konstaterade 2002 att kontrakt för prospektering och utvärdering inte medför exploatering eller fysisk bortforsling av mineraltillgångar⁵. Slutsatsen är att rekognoscering inte strider mot folkrätten, men om prospektering och utvinning genomförs utan beaktande av den västsahariska befolkningens intressen och önskemål, skulle det vara i strid mot folkrätten. Etikrådet kommer att fortsätta föra en dialog med Total. Om bolaget skulle börja provborra efter olja, kommer Etikrådet att ställa samma krav på Total som Etikrådet har ställt på fosfatbolagen.

² Se Etikrådets årsrapport 2012

³ United Nations Environment Programme

⁴ UN S 2002 161 Letter dated 29 January 2002 from the Under-Secretary-General for Legal Affairs, the Legal Counsel, addressed to the President of the Security Council

⁵ UN S 2002 161 Letter dated 29 January 2002 from the Under-Secretary-General for Legal Affairs, the Legal Counsel, addressed to the President of the Security Council

A photograph of a lush green field with a winding, unpaved path that leads from the bottom left towards the top center. The path is composed of two parallel tracks, possibly from a vehicle or a tractor. The field is divided into sections by faint lines, suggesting different crops or mowed areas. The lighting is bright, creating a vibrant green color.

**VÄGEN TILL
MÅLET ÄR
SÄLLAN RAK**

FORTSATT ARBETE MOT KORRUPTION

Ett av Etikrådets fokusområden är arbetet mot korruption. Korruption snedvrider konkurrens och riskerar att förstöra värden i bolagen.

ETIKRÅDET FORTSÄTTER SITT FÖREBYGGANDE ARBETE MOT KORRUPTION

Etikrådet beslutade att delta i en andra fas av PRI:s projekt kring anti-korruption i bolag. Den första fasen, som inleddes 2010 och avslutades 2012, berörde ett tjugotal bolag på global nivå. Bolagens förebyggande arbete för att förhindra korruption i verksamheten analyserades av en tredje part. Bolagen kontaktades sedan av en större grupp investerare för att diskutera analysen och ge förslag till förbättringar. Projektet gav god respons från bolagen och många av de förslag som framfördes av investerare infördes i både policyer och rapporteringsstrukturer. Under hösten 2013 startade fas två av antikorrupsionsprojektet och ett **TRETTIOTAL BOLAG** kontaktades. I detta projekt samarbetar ett tjugotal investerare. Var och en av investerarna ansvarar för ett antal bolagsdialoger. Etikrådet ansvarar för att leda dialogen med fyra asiatiska bolag och är även med i uppföljningsmöten rörande övriga bolag.

HÅLLBART VÄRDESKAPANDE

Även investerarinitiativet Hållbart värdeskapande, där alla AP-fonder som är medlemmar i Etikrådet ingår, lyfte frågan om korruption i sitt årliga seminarium dit styrelseordförande, VD:ar och andra bolagsrepresentanter i de 100 största börsbolagen hade bjudits in. Seminariet följdes av rundabordssamtal i mindre grupper, vars syfte var att dela erfarenheter och lära av varandra.

För mer information se
www.hallbartvardeskapande.se

TRANSPARENS INOM UTVINNINGSIKONOMIER

Många länder med stora naturtillgångar har problem med korruption. Korruption är ett stort hinder för demokrati och ekonomisk utveckling. Transparens är ett viktigt verktyg i arbetet för att motverka korruption och därför stödjer Etikrådet sedan flera år EITI.

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) verkar för att stater ska rapportera betalningar från olje-, gas- eller gruvbolag och att bolagen i sin tur ska rapportera vad de betalat till stater. På så sätt kan EITI verifiera betalningar och identifiera om pengar "försvinar". Syftet är att ländernas naturtillgångar ska komma hela befolkningen till del. Tjugofem länder rapporterar i enlighet med EITI:s standard och ytterligare 15 länder håller på att införa den. Nästan alla publika olje-, gas- eller gruvbolag stödjer EITI och initiativet har också stöd från flera frivilligorganisationer. Ett 70-tal investerare har även gett ett formellt stöd till EITI, vilket ger en tydlig signal till länder och bolag med utvinningsverksamhet att aktieägare sätter värde på tydlig och transparent redovisning av intäkterna.

I februari 2013 var en representant från Etikrådet med som observatör på EITI:s styrelsemöte i Oslo för att få en bättre inblick i EITI:s arbete. Ett stort antal observatörer från olika intressenter (regeringar, företag, investerare och frivilligorganisationer)

var på plats. EITI:s styrelse består av representanter från länder, företag, frivilligorganisationer och investerare. Även om styrelse-representanterna hade olika åsikter i flera frågor, fanns det en tydlig vilja från alla att arbeta för ökad öppenhet. Det är uppenbart hur viktigt EITI:s arbete är både vad gäller framtagandet av standarder för rapportering, men också som mötesplats för att diskutera dessa frågor.

Etikrådet och andra investerare som stödjer EITI har regelbundna telefonkonferenser, där information om initiativets arbete ges och diskuteras. Detta forum är en bas för samarbeten mellan investerare gällande frågor kring transparens. I slutet av augusti 2013 skrev ett 30-tal investerare, däribland AP-fonderna som ingår i Etikrådet, två brev, ett till amerikanska Securities and Exchange Commission (SEC) och ett till Natural Resources Canada, där krav ställdes på att myndigheterna antar en enhetlig global standard för skatte- och royaltyintäkter från bolag inom utvinningsindustrin.

KLIMAT – SVÅR FRÅGA I FRÅNVARO AV GLOBAL REGLERING

Vid FN:s klimatförhandlingar i Köpenhamn 2009 kom världens ledare överens om att målet var att medeltemperaturen på jorden inte skulle öka med mer än två grader, men fortfarande saknas de politiska åtgärder som krävs för att uppnå detta mål. Både investerare och bolag vill ha tydliga och långsiktiga spelregler för att kunna bedöma och möjliggöra framtida investeringar.

GLOBAL UPPVÄRMNING OTVETYDIG

Under 2013 publicerade FN:s vetenskapliga klimatpanel Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) den femte utvärderingen avseende kunskaperna om klimatets förändring. Det är sju år sedan den förra rapporten kom och den nya rapporten slår fast att den globala uppvärmningen är otvetydig. Några exempel är att istäcken på Grönland och glaciärer jorden över fortsätter att krympa och att världshaven värms upp på allt djupare nivåer. För allt fler av jordens ekosystem syns nu effekter av klimatförändringarna.

Rapporten följdes upp av det nittonde mötet, vilket hölls i Warszawa i november, rörande FN:s klimatkonvention och förhandlingarna om en uppföljare till Kyotoavtalet. Mötet blev främst en förberedelse inför 2015 års möte i Paris då ett nytt avtal ska tas fram. Förväntningarna är stora inför det mötet, men många svåra frågor kvarstår att reda ut.

SAMARBETE MED ANDRA INVESTERARE

Etikrådet fortsätter sitt engagemang i Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC).

IIGCC:s ambition är att få fram tydliga och långsiktiga regelverk, som underlättar för institutionella investerare att investera i en omställning till ett lågfossilt samhälle.

Utvecklingen både avseende EU:s handelssystem med utsläppsrättigheter och FN:s svårigheter att få ett fungerande avtal på plats efter Kyotoavtalet skapar problem för både bolag och investerare. Investerare och bolag behöver tydliga spelregler för att kunna värdera om investeringarna blir ekonomiskt hållbara.

IIGCC publicerade en rapport under 2013, som handlar om vad investerarna vill se i EU:s nästa klimatplan för 2030. Bland önskemålen finns det en paneuropeisk prissignal istället för de nationella och fragmenterade system som nu leder utvecklingen. EU:s utsläppshandelssystem har möjlighet att ge en sådan signal, men bara om det överskott av utsläppsrättigheter som nu finns i systemet tas bort samt att någon form av mekanism för att minska volatiliteten införs för att ge stabilitet. Rapporten betonar också risker kring både Basel 3 och Solvency 2 samt investerares möjligheter att investera i lågfossil infrastruktur.

ETIKRÅDET ANORDNADE KLIMATSEMINARIUM

Under hösten 2013 arrangerade Etikrådet ett seminarium om finansiering av övergången till ett lågfossilt samhälle.

Politiker, intresseorganisationer och investerare bjöds in för att lyssna på Michael Liebreich från Bloomberg New Energy Finance. Michael Liebreich anses vara en av de ledande experterna på investeringar i förnybar energi. Hans budskap var att långsiktigt fallande produktionskostnader i kombination med ökad effektivitet för vindkraft, solkraft och batterier skapar ökade möjligheter till en kostnadseffektiv omställning till ett lågfossilt samhälle. Utmaningarna för investerare ligger i vilken typ av investeringar de ska göra för att ta del av och bidra till denna omställning. Konsolideringen i branscher kopplade till förnybar energi har varit stor och aktiekurserna volatila. Michael Liebreich pekade på att det är inom infrastruktur de mer storskaliga möjligheterna finns för investerare framöver.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH MILJÖ

Undermåliga processer för intressentdialoger påverkar såväl miljö, arbetstagare och lokalbefolkning negativt. Att förbättra processerna för intressentdialoger är därför ett viktigt inslag i Etikrådets förebyggande dialoger.

PALMOLJA – SAMARBETE FÖR HÅLLBAR PRODUKTION

Palmolja är den mest använda vegetabiliska oljan i världen. Oljan används som matolja och som ingrediens i en stor mängd produkter som livsmedel, kosmetika, tvål, tvättmedel och biodiesel. Samtidigt är det en råvara med stora utmaningar både vad gäller miljö och sociala aspekter. Under hösten 2013 gick Etikrådet med i ett PRI-initiativ om palmolja för att tillsammans med andra investerare arbeta med detta område.

De investerare som är med i PRI:s arbetsgrupp kring palmolja arbetar för att öka investerarens kunskap om palmolja och skapa en samsyn hos investerare vad gäller utvecklingen av hållbar palmolja. Arbetsgruppen stödjer det arbete som sker i "Roundtable on Sustainable Palm Oil" (RSPO), ett branschinitiativ, och anser att dess riktlinjer representerar bästa praxis inom denna industri. Under 2014 kommer investerarna att fortsätta ha dialoger med palmoljebolag för att få dem att agera mer hållbart.

Under 2013 deltog Etikrådet i ett internationellt investerarsinitiativ kring palmolja, som syftar till att få bolag att producera och köpa in certifierad palmolja. Etikrådet kommer under 2014 att fortsätta sitt engagemang inom detta område, främst genom PRI:s arbetsgrupp.

TVÅNGSARBETE PÅ BOMULLSFÄLTEN

En betydande andel av världens bomull odlas i Uzbekistan och säljs på världsmarknaden med bristfällig spårbarhet. Stora delar av det uzbekiska samhället stannar när det är dags för bomullsskörd. Ungdomar, statsanställda och privatanställda tvingas ut på fälten av staten för att skörda bomull. Tvångsarbete och oacceptabla arbetsvillkor har fått Etikrådet att engagera sig i frågan.

Uzbekistan är en av världens största producenter av bomull. Det är också ett land där respekten för mänskliga rättigheter är mycket låg. Förenings- och yttrandefriheten är begränsad och myndigheterna har en negativ inställning till internationella organisationer. Frivilligorganisationer och ILO rapporterar att barn- och tvångsarbete är vanligt förekommande under bomullsskörden, som sker i statens regi. Varje höst stänger myndigheterna skolor över hela Uzbekistan och eleverna tvingas ut på fälten för att plocka bomull. Skörden 2013 var inget undantag. Gymnasieelever, offentliganställda och många privatanställda tvångsmobiliserades under två månader. Förekomsten av barn under 15 år i bomullsfälten har minskat, men eftersom delar av lärarkåren kommenderas till fälten drabbar det barnen ändå.

Etikrådet för sedan 2012 samtal med två bolag, **OLAM INTERNATIONAL** och **DAEWOO INTERNATIONAL**, som båda köper bomull från Uzbekistan. Etikrådet ställer krav på att bolagen ska

utnyttja sitt inflytande för att dels påverka regimen att upphöra med barn- och tvångsarbete, dels påverka regimen att tillåta ILO att utföra oberoende inspektioner i landet i samband med skörden. Olam har, genom sin medverkan i branschorganisationen Association of Cotton Merchants in Europe, ACME, aktivt arbetat för att få den uzbekiska regeringen att, i ett första steg, anta lagar som förbjuder barnarbete. När detta efter flera år blev verklighet har ACME:s fokus legat på att se till att ILO får sända inspektörer till landet. Daewoo har, genom att de inte bara köper bomull utan även har textilfabriker i landet, möjlighet att mer direkt driva samma frågor gentemot regeringsföreträdare, vilket också görs. De samlade kraftansträngningarna, ledde också till att ILO-observatörer tilläts närvara under skörden 2013, även om delegationen inte fick röra sig fritt i landet.

Att det inte är en lätt uppgift att komma till tals med de uzbekiska myndigheterna har den investerargrupp, där Etikrådet ingår fått erfara. Trots stora ansträngningar beviljades investerargruppen inte inresetillstånd i landet under hösten 2013. Vissa steg i rätt riktning kan skönjas. Ett steg är närvaron av ILO-observatörer. Andra signaler pekar på att en mekanisering av bomullsskörden har påbörjats med målet att vara fullt mekaniserad om några år. Etikrådet kommer, genom sitt engagemang, fortsätta verka för att processen inte avstannar.

TOBAK – KAMPEN MOT BARNARBETE ALLT MER I FOKUS HOS BOLAGEN

Tobaksbolag köper i stor utsträckning tobaksblad från Afrika, Central- och Sydostasien samt USA. I många av dessa länder är korruption, miljöförstöring och brott mot mänskliga och arbetstagarättigheter vanligt förekommande. Barnarbete förekommer, särskilt i Afrika. Odling, skörd och efterbehandling av tobaksblad är hälsofarligt, om det inte utförs på rätt sätt.

När Etikrådet i början av 2012 inledde ett förebyggande arbete inom tobaksbranschen, konstaterades att förekomsten av uppföljnings- och åtgärdsprogram i leverantörsledet var begränsad. Endast hälften av bolagen hade sådana. Trycket från köparna av tobaksblad, för att bland annat eliminera förekomsten av barnarbete i tobaksindustrin, var alltför lågt.

Etikrådet kan konstatera att i princip alla de **ÅTTA BOLAG** som Etikrådet har haft kontakt med under 2013 har stärkt sina processer och ställer hårdare krav på uppföljning av sina underleverantörer. Bolagen arbetar tillsammans med underleverantörerna för att förbättra såväl arbetsvillkor som miljöfrågor.

ECLT⁶, ett branschinitiativ med uppgiften att eliminera barnarbete i tobaksindustrin, har under ny ledning med nya samarbetspartners, bland dem Rädda Barnen, ökat trycket i frågan. Exempelvis var ECLT under 2012 med och organiserade

en konferens om barnarbete tillsammans med ILO och den malawiska regeringen, vilket ledde till konkreta åtgärder. För närvarande bedriver ECLT, förutom i Malawi, projekt i Tanzania, Kirgizistan och Uganda. I det sistnämnda landet har informationskampanjer bidragit till att 80 procent av ugandierna uppfattar barnarbete som ett problem – en insikt som är nödvändig för att åstadkomma förändring.

Sammantaget innebär det att förutsättningarna för att minska förekomsten av barnarbete i tobaksindustrin tagit viktiga steg framåt, men problemet är fortfarande långt ifrån löst. Etikrådet upplever att tobaksbranschen jämfört med andra branscher inte i samma utsträckning varit föremål för aktiva ägardialoger. En anledning kan vara att många investerare har valt att inte äga tobaksbolag. Det är därför viktigt att investerare som AP-fonderna, som valt att inte utesluta tobakssektorn i sin helhet, fortsätter att ställa krav på tobaksbolagen så att deras arbete på hållbarhetsområdet inte avstannar.

BARNARBETE I KAKAODLING

Över 35 procent⁷ av världens kakao odlas i Elfenbenskusten. Ofta handlar det om små familjeplantager, där barnen är involverade i arbetet med att odla, skörda och förädla kakaofrukterna.

Etikrådet stödjer sedan ett par år ett projekt som syftar till att säkerställa att barnarbete inte förekommer vid kakaoplantager. Dialoger med ett antal kakaoinköpare har förts. Ett exempel från projektet är dialogen med Singapore-baserade bolaget **OLAM INTERNATIONAL**, som dels handlar om inköp av bomull från Uzbekistan (se sidan 12), dels berör bolagets inköp av kakao. Olam köper råvaror både på den öppna marknaden och genom direkta köp från bönder. I de fall Olam har en direkt relation med bönderna finns det möjlighet att påverka hur kakao odlas. Det gör bolaget genom att i avtalen inkludera krav på att inget farligt barnarbete får förekomma och genom att utbilda bönderna. Förbud mot barnarbete finns med i bolagets nya uppförandekod för leverantörer. Samarbetet med frivilligorganisationen Fair Labor Association är också en viktig del i bolagets aktiva arbete mot förekomsten av barnarbete. Etikrådet kommer att fortsätta följa utvecklingen och stödja projektet.

USLA ARBETSVILLKOR INOM TEXTILINDUSTRIEN I BANGLADESH

Etikrådet har under många år fört dialoger med bolag som köper varor från lågkostnadsländer. Dialogerna handlar om arbetsvillkor samt hälsa och säkerhet både i förebyggande syfte och vid inträffade incidenter. Bolagen har ansvar för att ha kontroll över leverantörskedjan för att säkerställa att leverantörerna agerar ansvarfullt. Dock är ansvaret inte alltid lätt att leva upp till, då en leverantör i sin tur kan ha många egna underleverantörer och dessa i sin tur har underunderleverantörer.

Arbetsvillkoren för textilarbetare i lågkostnadsländer är många gånger undermåliga med löner som inte går att leva på, obetald övertid, tveksam arbetsmiljö och bristande rättigheter. Arbetsmiljöerna är därtill ibland rent av livsfarliga, vilket inte minst de senaste årens många allvariga olyckor på textilfabriker i Bangladesh vittnar om. Fabriksbränder, där arbetare blir innebrända på grund av bristfällig brandsäkerhet, och byggnader som rasar samman är dessvärre vanligt förekommande. Olycksfallsstatistiken i Bangladesh är alarmerande hög. I april 2013 skedde ännu en tragisk olycka när en hel byggnad, Rana Plaza, kollapsade på grund av bygghusk och över 1 000 personer omkom.

Många textilbolag arbetar med att förbättra arbetsförhållandena i fabrikena genom leverantörsrevisioner. Vid dessa revisioner sker kontroller av leverantörens rutiner vid bränder, brandsäkerhetsutrustning, att branddörrar inte är låsta och att utrymningsvägar inte blockeras. Även kunskapsöverföring i form av övergripande utbildningsinsatser har blivit vanligare, ofta tillsammans med andra inköpsbolag och branschorganisationer.

Under 2013 skrev Etikrådet, tillsammans med ett stort antal internationella och svenska investerare, under ett investerarsinitiativ, där ett hundratal företag uppmanas att ta större ansvar genom att skriva under överenskommelsen Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh. Bland företag som skrivit under överenskommelsen fanns i april 2013 exempelvis H&M, däremot få amerikanska företag. Bolagen som skriver under överenskommelsen förbinder sig att försöka samverka för att öka säkerheten i Bangladeshs fabriker.

⁶ ECLT (Eliminate Child Labour in Tobacco Growing) Foundation

⁷ ICCO Quarterly Bulletin of Cocoa Statistics, Vol. XXXIX, No. 3, Cocoa year 2012/13

LÄKEMEDELSBRANSCHEN

Många läkemedelsproducenter väljer att själva tillverka färre aktiva ingredienser och köper istället från underleverantörer i bland annat Kina och Indien. Eftersom vattenreningen i dessa länder många gånger är bristfällig klarar de kommunala vattenreningssystemen inte av att rensa ut farliga och hälsovådliga substanser, vilket leder till att de släpps ut i vattendrag. Resultatet blir bland annat att antibiotika sprids i naturen och att resistent bakterier ökar, vilket är en livsfarlig utveckling.

Etikrådet inledde under 2013 ett samarbete med Svenska Kyrkans förvaltning och den holländska pensionsförvaltaren PGGM kring läkemedelsbranschen och utsläpp av så kallade aktiva ingredienser från läkemedelsproduktion. Svenska kyrkan besökte under 2012 bland annat Hyderabad i Indien och kunde då konstatera att problemen med vattenföroreningar var påtagliga.

Inledningsvis fokuserar arbetet på ett mindre antal bolag med produktion i utvecklingsländer för att få bättre förståelse för vad som är rimliga krav att ställa på effektiv vattenrening hos leverantörer och på regelbundna kontroller av det avloppsvatten som lämnar fabrikerna.

**ARBETE MED
HÅLLBARHET
GER RESULTAT**

TELEKOMBRANSCHEN

Telekomsektorn bidrar positivt till att främja yttrandefrihet och demokrati. Samtidigt kan regimer missbruka tekniken genom censur och övervakning av telekommunikation, vilket kränker medborgares rätt till yttrandefrihet och integritet. Hur bör ett bolag agera när ett lands säkerhetspolis vill få ut information om operatörens användare? Hur ska bolaget säkerställa att den person som begär ut information inte missbrukar informationen och har laglig rätt att begära ut den. Etikrådet har under många år fört dialog med ett flertal telekomoperatörer om hur de hanterar risker kring mänskliga rättigheter och integritet.

Genom åren har ett flertal avlyssningsskandaler och kränkningar av yttrandefrihet inom telekomsektorn rapporterats. Under 2013 blev frågan än mer aktuell efter Edward Snowdens avslöjande om USA:s nationella säkerhetstjänst, National Security Agency (NSA), omfattande globala övervakningssystem.

Telekomsektorn är en bransch som Etikrådet har varit engagerat i sedan starten 2007. Att telekomoperatörer bedriver verksamhet i diktaturer är viktigt, eftersom det främjar demokrati. Samtidigt måste bolagen hantera risker rörande yttrandefrihet och integritet på ett ansvarsfullt sätt. I många länder är risken för korruption hög, i synnerhet i samband med försäljning av nätlicenser. Utmaningar som ett enskilt telekombolag står inför delas ofta av andra bolag i samma bransch. Etikrådet anser därför att telekombolagen bör samarbeta kring gemensamma principer för hur dessa risker ska hanteras.

AVLYSSNING KAN KRÄNKA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Hur ska bolaget säkerställa att den person som begär ut information inte missbrukar informationen och har laglig rätt att begära ut den? Hur säkerställer telekombolagen att information om kunderna inte missbrukas? Hur informeras kunder om eventuella nedsläckningar av näten? Vilka riskbedömningar rörande mänskliga rättigheter gör bolagen innan de startar verksamhet i ett nytt land och hur hanteras sedan riskerna? Hur jobbar bolagen för att förhindra korruption? Dessa och andra frågor har Etikrådet undersökt närmare för att förstå hur telekombolagen arbetar och vilka risker de har att hantera.

FÖREBYGGANDE DIALOG MED TELEKOMBOLAG

Etikrådet analyserade under 2013 **NIO TELEKOMOPERATÖRER** utifrån deras arbete med antikorruption, mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och integritetsfrågor. Analysen gjordes för att lyfta fram bolagens styrkor och svagheter med utgångspunkt från publik information i form av bland annat externa policyer och hållbarhetsrapporter. Den visade att bolagen behöver analysera sin påverkan på mänskliga rättigheter. Det fanns också brister i bolagens policyer vad gäller yttrandefrihet, integritet och visslingssystem. Antikorrupsionsfrågor var det område flest bolag hade kommit långt med. Etikrådet följde därefter upp respektive bolags eventuella brister via e-post, telefon- eller fysiska möten.

SAMARBETE MELLAN TELEKOMBOLAG

Då dessa problem är gemensamma för hela branschen och det kan vara svårt för en enskilda aktörer att agera ensamma så är det viktigt att bolagen samarbetar. Telekombolagens Industridialog grundades 2011 för att gemensamt hantera risker kring yttrandefrihet och rätten till integritet och privatliv. Under 2013 inledde Industridialogen ett tvåårigt samarbete med Global Network Initiative (GNI) för utbyte av bästa praxis, lärande och gemensamma verktyg. GNI är ett

flerpartsinitiativ bestående av människorättsorganisationer, bolag, akademiker och investerare. GNI arbetar för att stödja mänskliga rättigheter och stärka arbetet med yttrandefrihet och integritet i ICT-sektorn (informations- och kommunikationsteknik). Under 2013 deltog också Etikrådet som medlem i GNI.

Gruppen har utvecklat principer för att hantera dessa risker med utgångspunkt i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Genom samarbetet i Industridialogen kan telekomoperatörerna skapa gemensamma spelregler, vilket är positivt. Alcatel-Lucent, AT&T, Orange France Telecom, Millicom, Nokia Solutions and Networks, Telefonica, Telenor, TeliaSonera och Vodafone är med i Industridialogen. Tele2, Deutsche Telecom och British Telecom har valt att arbeta genom en annan organisation, The Global and European Studies Institute, GESI, där även ett par av Industridialogens bolag finns med.

AVLYSSNING FÖR ATT MOTVERKA BROTT

Avlyssning och kontroll av teletrafik görs i regel i förebyggande syfte av myndigheter i ett land för att förhindra brott eller för att spåra brottslingar. Oftast är avlyssningen legal och reglerad i lag. I princip kan alltid vanlig polis och säkerhetspolis i ett land lagligen begära ut information direkt från operatören i landet, om vissa domstolsbeslut och kriterier är uppfyllda. Det är också lagligt i många länder att säkerhetspolisen har direkt tillgång till tele-nätet och kan inhämta den information de vill ha utan att behöva särskilda tillstånd eller be operatören om hjälp. Men det finns även fall där kontroll och övervakning inte är berättigade och enskilda medborgares rätt till yttrandefrihet och integritet kränks.

TRANSPARENS VIKTIG FRÅGA

Transparens kring myndigheters förfrågningar rörande data-integritet och nedstängning av nätverk är viktiga faktorer för att säkerställa att myndigheter inte kränker mänskliga rättigheter. Hur denna rapportering ska gå till och vad som ska rapporteras är en fråga som debatteras. GNI och Industridialogen diskuterar hur en standard kan se ut, till exempel om en myndighet lämnar en förfrågan som rör 50 användare, ska det räknas som en förfrågan eller 50?

Även stater bör vara transparenta. I regeringens årliga rapport kan man läsa om hur reglerna kring hemlig teleavlyssning och teleövervakning har tillämpats i rättegångsbalken. Skrivelsen innehåller bland annat antal förfrågningar om hemlig teleavlyssning/teleövervakning som svenska domstolar har beviljat tillstånd till, antal förfrågningar de har avslagit samt vilken typ av brottsmisstanke förfrågningarna avser. Eftersom inte säkerhetspolisens förfrågningar ingår i den svenska regeringens rapport, går det inte att få en helhetsbild av avlyssningsverksamheten. Inom EU ska alla stater lämna en liknande rapport.

GRUVBRANSCHEN

Gruvindustrin är en industri med stora utmaningar bland annat vad avser miljö, mänskliga rättigheter, korruption samt hälsa och säkerhet. Att gruvbolagen har ordentliga interna förebyggande processer och rutiner för hur alla hållbarhetsrisker ska hanteras ansvarsfullt är därför av stor vikt. Etikrådet har sedan 2011 haft fokus på gruvindustrin och vilken beredskap de har för att bedriva sin verksamhet på ett ansvarsfullt sätt.

Etikrådet har tillsammans med den holländska pensionsförvaltare PGGM och Sjunde AP-fonden sedan 2011 engagerat sig i ett trettiotal gruvbolag. Fokus har varit på bolagens förebyggande arbete rörande hållbarhetsfrågor.

Projektet har baserats på information om bolagens policyer och strategier, som sedan har analyserats utifrån branschorganisationen International Council on Mining and Metals (ICMM) tio hållbarhetsprinciper. Etikrådet fick fram en analys över bolagens svagheter och styrkor och har sedan fört en dialog med bolagen kring analysresultatet. Det stora flertalet bolag har vidtagit förbättringsåtgärder under dialogperioden medan ett par bolag inte har varit mottagliga för en konstruktiv dialog. Gruvprojektet är ett förebyggande projekt. Etikrådets analys har utgjort förslag på förbättringar och underlag till diskussion med bolagen snarare än absoluta krav. Etikrådet har beslutat att närmare granska två av bolagen som ingått i projektet. Det ena är det kinesiska bolaget **ZIJIN MINING GROUP CO** som hade sämst resultat i den ursprungliga analysen. Bolaget har under flera år haft upprepade problem och rapporterade incidenter kring miljö och mänskliga rättigheter. Det andra är det kanadensiska bolaget **BARRICK GOLD**, där Etikrådets dialog med bolaget rörande en policy kring utsläpp av gruvavfall i flodsystem inte är tillfredsställande.

Etikrådet kommer att fortsätta arbeta med gruvbranschen generellt, då det är en bransch med många utmaningar. Hur stora förändringar som skett i bolagens förebyggande arbete kommer att utvärderas i slutet av 2014 eller början av 2015 för att ge bolagen en rimlig tid att redovisa eventuella förändringar som vidtagits sedan dialogen initierades.

SYDAFRIKA – ETT LAND MED MÅNGA UTMANINGAR

Sydafrika är ett land rikt på mineraler. Gruvbolagen har en rad olika utmaningar att ta hänsyn till, inte minst stora inkomstklyftor, hög arbetslöshet och arvet efter apartheidpolitiken med sociala spänningar som följd. Därtill är miljöpåverkan vid gruvdrift stor och måste hanteras ansvarsfullt. Etikrådets syfte med att besöka Sydafrika var att delta i PRI:s årliga konferens och i samband med detta besöka gruvbolag.

SYDAFRIKA

BEFOLKNING:
Cirka 53 miljoner
invånare.

ARBETSLÖSHET: Landet har en hög arbetslöshet, cirka 25 procent, och speciellt de unga är hårt drabbade med en ungdomsarbetslöshet på cirka 40 procent.

APARTHEIDPOLITIKEN:
Avskaffades 1994. De sociala spänningarna är alltjämt stora.

UTBREDD FATTIGDOM: Över 25 procent av befolkningen lever på eller under "fattigränsen".

för nog tillgång på mat", vilken ligger på R305 per månad (cirka 195 kronor).

AIDS/HIV: Andelen sydafrikaner som är smittade med AIDS/HIV beräknas till cirka 12 procent av den totala befolkningen.

MILJÖ: Flera geografiska områden i Sydafrika lider av vattenbrist och minskande biodiversitet till följd av odlingar, gruvverksamhet och urbanisering.

Källa: MSCI ESG Research

Sociala spänningar med stora inkomstklyftor, hög arbetslöshet, stor invandring av utbildad eller lågutbildad arbetskraft från grannländerna är delar av vardagen för bland annat gruvbolagen i Sydafrika. En verklighet som måste hanteras ansvarsfullt. Gruvdriften påverkar såväl Sydafrikas samhällen som livsmiljön för både människor och djur. Det är inte ovanligt med strejker och dispyter angående löner och villkor för arbetarna inom gruvsektorn eller andra näringar i Sydafrika. Ytterligare en utmaning är gruvbolagens miljöpåverkan, inte minst effekterna på biodiversitet och vattentillgång, vilket skapar spänningar i samhällena runt gruvorna. Gruvdrift är en vattenintensiv verksamhet, i synnerhet utvinning av platina. I många områden råder vattenbrist och på vissa platser är vattenbristen så stor att myndigheterna har infört restriktioner för gruvindustrins vattenanvändning för att säkerställa att vatten finns tillgängligt för befolkningen⁸.

SOCIALA UTMANINGAR

Gruvorna drar till sig många arbetssökande och kåkstäderna som byggs upp kring gruvorna är överbefolkade med undermålig standard på bostäder, ofta i form av enkla skjul. Hög skuldsättning bland de fattiga är ett generellt växande socialt problem. Många fattiga hamnar i en negativ lånespiral och blir ofta utlämnade åt så kallade lånehajar som lånar ut pengar till ockerrentor, vilket sätter låntagarna i skuldfällor som är svåra att ta sig ur. Problematiken med växande skuldsättning bland de fattiga i Sydafrika ökar ytterligare de sociala spänningarna.

HÖG FREKVENNS AV OLYCKOR PÅ ARBETSPLATSERNA

Runt en halv miljon människor beräknas arbeta inom gruvindustrin. Olycksstatistiken inom gruvindustrin är alarmerande hög. Under 2012 rapporterades 3 105 olycksfall och 112 dödsolyckor i den sydafrikanska gruvindustrin. Det kan jämföras med till exempel Australien, som är världens största gruvnation, där cirka 245 000 människor arbetar i gruvindustrin, och fem personer dog 2012⁹. Jämfört med Australien är den sydafrikanska gruvdriften mer arbetskraftsintensiv med stor andel lågutbildade gruvarbetare och avancerade maskiner används i mindre grad. Gruvorna är ofta djupa, vilket medför en utmanande arbetsmiljö.

FAKTFÖRENINGARNA HAR EN STARK ROLL

De sydafrikanska fackföreningarna har spelat en viktig politisk och social roll i Sydafrikas historia. Under senare år har det traditionella gruvfacket NUM¹⁰, som har kopplingar till regeringspartiet ANC, fått konkurrens från AMCU¹¹, en fackförening bestående bland annat av tidigare NUM-anhängare. Fackföreningarna kräver höjda löner långt över inflationen samtidigt som både råvarupriser och gruvbolagens intjäningsförmåga har minskat de senaste åren. Flera gruvbolag har tvingats reducera sin personalstyrka och införa ny teknik som innebär ett minskat behov av anställda, i synnerhet lågutbildad arbetskraft. Många fackföreningar har använt strejker för att driva igenom sina krav. 2012 års konflikter mellan de två fackföreningarna och gruvbolagen kring löneökningar och förbättrade arbetsvillkor slutade med vilda strejker och våld. Vid Marikanagruvan, som drivs av Lonmin, strejkade 3 000 arbetare 2012, vilket ledde till en stor tragedi när polisen ingrep och sammanlagt 46 arbetare dödades. 2013 års löneförhandlingar var dock relativt lugna både vad gäller guld- och platinabolagen.

FÖREBYGGANDE DIALOGER MED SYDAFRIKANSKA BOLAG

Etikrådet besökte fem gruvbolag (GOLD FIELDS, ANGLO AMERICAN PLATINUM, LONMIN, ANGLOGOLD ASHANTI och IMPLATS) och diskuterade bland annat frågor kring hälsa och säkerhet, miljöpåverkan och arbetstagarrättigheter. Löneförhandlingar pågick när Etikrådet besökte bolagen. Därför diskuterade Etikrådet bland annat hur bolagen skulle hantera förhandlingarna under 2013 för att undvika samma tragedi med våldsamma konflikter som året innan. Även frågor kring gruvbolagens relation till fackföreningarna, de anställdas bostäder, lånesituation och andra villkor diskuterades. Flera gruvbolag arbetar med förebyggande information och utbildning kring hur de anställda och boende i gruvområdena ska undvika att hamna i en skuldfälla.

Etikrådet träffade även energibolaget EXXARO RESOURCES, vars verksamhet till största delen består av kolutvinning men som även avser att satsa på förnyelsebar energi. Den sydafrikanska

regeringen har satt som mål att minska kolberoendet från 95 procent till 65 procent genom en övergång till alternativa energikällor som vind, sol och kärnkraft. Etikrådets diskussion med Exxaro handlade till stor del om bolagets satsning på förnyelsebar energi.

Sydafrika är beroende av kol och är det land i Afrika som släpper ut mest växthusgaser. I en global jämförelse av växthusgasutsläpp hamnar Sydafrika på tjugonde plats. Från och med 2015 kommer Sydafrika troligtvis att introducera en koldioxid-skatt,¹² vilket kommer att påverka de flesta industrier inklusive gruvindustrin. Det råder dock än så länge osäkerhet om exakt hur skatten kommer att utformas och därmed hur stor påverkan koldioxidskatten kommer att få i praktiken.

Etikrådet träffade även telekomoperatören **MTN GROUP** med verksamhet i flera länder i Afrika och Mellanöstern. Då diskuterades bland annat bolagets policy kring mänskliga rättigheter, antikorruption, skyddandet av användarnas integritet samt yttrandefrihet.

⁸ The Times, 4 oktober 2013, Department of Water Affairs, <http://sheqfrica.com/mining-safety-statistics/>

⁹ www.safeworkaustralia.gov.au/sites/swa/statistics/work-related-fatalities/pages/worker-fatalities

¹⁰ National Union of Mineworkers

¹¹ Association of Mineworkers and Constructors

¹² Carbon tax policy lämnades på remiss i maj 2013 och förväntas genomföras från och med 1 januari 2015

¹³ Global Reporting Initiative

KOD FÖR BOLAGSSTYRNING

TYDLIGA HÅLLBARHETSKRAV PÅ DEN SYDAFRIKANSKA BÖRSEN

Bolagsstyrningskoden, "The King Report on Corporate Governance", innehåller rekommendationer till de noterade bolagen angående till exempel sammansättning av bolagsstyrelserna, där majoriteten av styrelseledamöterna bör vara oberoende. Börsbolagen är ålagda att "följa eller förklara" eventuella avsteg från koden.

Koden innehåller även rekommendationer om att hållbarhetsrapportering bör integreras i den finansiella rapporteringen samt att rapportering bör göras i enlighet med GRI¹³. Koden är en del av noteringsavtalet på Johannesburg Stock Exchange, vilket gör att transparensen bland börsbolagen vad gäller hållbarhetsfrågor är större än på många andra marknader.

ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS

Etikrådets arbete bidrar till att minska riskerna och öka den långsiktiga avkastningen på AP-fondernas investeringar. Etikrådets arbete utgår från principerna om engagemang, agerande och förändring med målet att vara långsiktiga, ansvarstagande och engagerade ägare. Det är genom att vara aktiva och ansvarstagande ägare som AP-fonderna medverkar till att bolag, världen över, bedriver sin verksamhet på ett långsiktigt hållbart sätt.

DIALOG VIKTIGASTE VERKTYGET

Dialog är Etikrådets viktigaste verktyg för att åstadkomma förändring och få bolag att agera mer ansvarsfullt. Etikrådet stöder AP-fonderna i utövandet av aktiv ägarstyrning genom att påverka bolag att både åtgärda dokumenterade kränkningar och arbeta förebyggande.

Etikrådet arbetar genom direkt ägardialog med att påverka ett antal bolags agerande. Därutöver deltar Etikrådet i en rad initiativ på internationell nivå som syftar till att visa sitt ställningstagande som investerare och för att påverka lagstiftning och självreglering samt för att öka bolagens ansvarstagande.

De fyra AP-fonderna i Etikrådet har alla skrivit på FN:s initiativ för ansvarsfulla investeringar (PRI) och stödjer därmed utvecklingen för att investerare ska ta hänsyn till frågor som rör miljö och sociala aspekter.

PRI utgör också en viktig plattform för att skapa förutsättningar för samarbeten mellan internationella investerare. Till sammans med andra, främst internationella, investerare visar Etikrådet, både genom brev och genom publikt stöd till olika initiativ, att arbete med miljö och etik är viktigt för ägare samt att AP-fonderna som ägare följer bolagens utveckling inom dessa frågor.

REAKTIVT ARBETE VID KRÄNKNING

Etikrådets reaktiva arbetsprocess bygger på att AP-fonderna, två gånger om året, låter genomlysna sina aktieportföljer med avseende på kränkningar av internationella konventioner. Däremellan sker löpande uppföljning av rapporterade bolagsincidenter. Etikrådet för en dialog med de bolag där det finns en misstänkt eller bekräftad kränkning. Syftet med dialogen är dels att bolaget ska upphöra med kränkningen, dels att införa förebyggande system för att undvika framtida kränkningar. Dialog förs dels direkt av Etikrådet, dels av Etikrådets tjänsteleverantörer.

DIALOG I HÖGST FYRA ÅR

I de bolag som Etikrådet väljer att föra en direkt dialog med bedöms problemen vara påtagliga, väl dokumenterade och att Etikrådets engagemang ska kunna göra skillnad. Så länge dialogen går framåt och Etikrådet anser att det finns möjlighet att påverka bolaget i positiv riktning, lägger Etikrådet tid och resurser på dialogen. En dialog avslutas vanligtvis när målet för dialogen har uppnåtts. Från och med 2014 inför Etikrådet en tidsgräns på fyra år, för bolagsdialoger som gäller konventionskränkningar. Om Etikrådets mål med bolagsdialogen inte uppnåtts inom fyra år, kommer Etikrådet att rekommendera AP-fonderna att avyttra bolaget.

ATT SÄLJA AKTIER LÖSER SÄLLAN PROBLEMEN

Etikrådet ser avyttring som en absolut sista utväg, och den sker med vissheten om att problemet med stor sannolikhet inte kommer att försvinna på grund av att AP-fonderna säljer bolagsaktierna. Missförhållandena riskerar dessvärre istället att fortgå utan påtryckningar från aktiva ägare som kräver förbättringar av bolaget.

INFORMATION FRÅN FLERA OLIKA KÄLLOR

För att bevaka om bolagsincidenter inträffar använder AP-fonderna och Etikrådet ett stort antal källor exempelvis media, intresseorganisationer och FN-organ. Trots detta finns alltid risken att enskilda incidenter inte fångas upp. Om Etikrådet får information om en sådan incident eller kränkning, integreras denna information i Etikrådets systematiska process.

DET FÖREBYGGANDE ARBETET

Etikrådets engagemang begränsar sig inte till att påverka bolag där problem redan existerar.

En minst lika viktig del är Etikrådets förebyggande initiativ som syftar till att undvika att allvarliga bolagsincidenter inträffar och stärka bolagens arbete med hållbarhetsfrågor. Etikrådet har de senaste åren lagt allt mer fokus på förebyggande initiativ, eftersom det har visat sig vara ett effektivt sätt att påverka bolag till ett mer ansvarsfullt företagande.

Etikrådets ägardialoger handlar om att uppmana bolag att öka sitt fokus på riskhantering kring olika miljö- och sociala frågor, förbättra interna processer alternativt förbättra transparensen kring sitt arbete. Etikrådet analyserar bolagets svagheter och styrkor utifrån befintlig bolagsinformation och bästa praxis i respektive bransch. Utöver att Etikrådet träffar enskilda bolag i förebyggande syfte så förs också denna typ av dialoger med fokus på bransch eller problemområde. Exempel på detta är Etikrådets förebyggande arbete inom gruv-, tobaks- och telekombranscherna. Förebyggande dialoger förs också genom olika investerarinitiativ där Etikrådet valt att engagera sig.

Dialogerna förs i förtroende och det är därför inte alltid möjligt att offentligt redogöra för dem. Etikrådet värnar dock om transparens och vill i den mån det är möjligt, offentliggöra delar av det förebyggande arbetet, utan att riskera möjligheterna att uppnå målet med dialogen.

ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS

STEG I ARBETSPROCESSEN	FÖREBYGGANDE DIALOGER	REAKTIVA DIALOGER (VID MISSTÄNKT KRÄNKNING AV KONVENTIONER)
1. → GENOMLYSNING AV AP-FONDERNAS BOLAGSINNEHAV	Etikrådet har en systematisk omvärldsbevakning av cirka 4 000 bolag. Media, andra investerare, intresseorganisationer och FN-organ utgör några av källorna.	
2. → FÖRDJUPAD GRANSKNING	Etikrådet gör en inventering och övergripande analys av bolag, branscher, problemområden och investerarinitiativ.	Cirka 100–200 bolag granskas årligen vidare för misstänkt association till kränkning av internationella konventioner. Granskning genomförs av flera aktörer; av Etikrådet självt, av andra investerare och av olika tjänsteleverantörer.
3. → VAL AV DIALOGBOLAG OCH MÅLSÄTTNING FÖR DIALOG	Etikrådet väljer bolag samt eventuella förebyggande projekt. Valet av fokusområden är inte ett ställningstagande om att områden i sig är mindre viktiga utan en medveten strategi att lägga Etikrådets resurser där de bedöms göra mest nytta.	Etikrådet för en direkt dialog med ett antal bolag där konventionsbrotten och problemen är påtagliga och väl dokumenterade. Därutöver för Etikrådet, i samarbete med olika tjänsteleverantörer, dialog med övriga bolag (ett hundratal) med anledning av påstådda kränkningar av konventioner.
4. → DIALOGARBETE	Fördjupade bolagsanalyser och eventuell jämförelse med minimikrav och bästa praxis för respektive bransch.	Ytterligare påtryckningsaktiviteter vidtas till exempel samarbete med andra investerare, att lägga aktieägarförslag på bolagsstämmor och att rösta på bolagsstämmor.
5A. → MÅLET MED DIALOGEN HAR UPPNÅTTS	Dialogen avslutas.	Dialogen avslutas. Särskild bevakning av bolaget görs under fem år.
5B. → MÅLET MED DIALOGEN HAR EJ UPPNÅTTS	Dialogen fortsätter.	Om Etikrådets dialog inte gett önskat resultat efter maximalt fyra år rekommenderar Etikrådet AP-fonderna att avyttra bolaget. Beslut om avyttring fattas av varje AP-fond enskilt. Etikrådet kontrollerar årligen om situationen förändrats och om bolaget bedriver verksamheten i linje med internationella konventioner.

ETIKRÅDETS LEDAMÖTER

Etikrådet består av en representant från varje fond. Ordförandeskapet, som alternerar mellan fonderna, innehades 2013 av Tredje AP-fonden och har 2014 övergått till Fjärde AP-fonden.

FRÅN VÄNSTER TILL HÖGER: (stående) Christina Kusoffsky Hillesøy (ledamot t o m januari 2014), John Howchin, Ulrika Danielson, Ossian Ekdahl (suppleant), Pia Axelsson (suppleant), (sittande) Arne Lööw, Nadine Viel Lamare och Christina Olivecrona (suppleant). På bilden saknas Peter Lundkvist (suppleant).

NADINE VIEL LAMARE

Första AP-fonden
www.ap1.se

ULRIKA DANIELSON

Andra AP-fonden
www.ap2.se

PETER LUNDKVIST (tf.)

Tredje AP-fonden
www.ap3.se

JOHN HOWCHIN

Etikrådets generalsekreterare
www.etikradetapfonderna.se

ARNE LÖÖW

Fjärde AP-fonden
Ordförande och talesperson 2014
www.ap4.se

ETIKRÅDETS ÅRSRAPPORT

INNEHÅLL OCH PRODUKTION: Etikrådet i samarbete med Oxenstierna & Partners.

FOTO: CanstockPhoto, AngloGold Ashanti och Peter Philips.

TRYCK: PipelineNordic.

